МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МЕДИЧНИЙ ІНСТИТУТ

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОЇ НАУКИ І ОСВІТИ

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,
що присвячена 25-річчю Медичного інституту Сумського державного університету
(м. Суми, 16-17 листопада 2017 року)

Суми
Сумський державний університет
2017

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ЗМІШАННОГО НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

Гарбузова В.Ю., Обухова О.А.

Сумський державний університет, кафедра фізіології і патофізіології з курсом медичної біології

Основною проблемою сучасної системи медичної освіти є протиріччя між характером професійної діяльності сучасного лікаря в умовах активного зростання об'єма інформації, інтенсивного використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій і традиційною системою навчання, що потребує за цих умов активної модернізації усіх компонентів освітнього процесу. Інформатизація освітнього простору, переорієнтація технологій навчання на самостійну і дослідницьку роботу свідчить про необхідність удосконалення системи професійної медичної підготовки майбутніх лікарів з використанням нових технологій навчання, серед яких важливе місце посідає змішане навчання (Blended-Learning).

Змішане навчання – це гнучке поєднання традиційних форм аудиторного навчання з елементами електронного навчання, у якому використовується спеціальні інформаційні технології (комп'ютерна графіка, аудіо, відео, інтерактивні елементи та ін.). У залежності від виду навчальної дисципліни від 30 до 80% курсу може реалізуватись у мережі. Серед яких – лекційні заняття онлайн (онлайн трансляції, онлайн вебінари, відео- та аудіо-записи лекційного матеріалу); семінарські заняття, частину з яких можна проводити у режимі вебінарів, що дозволить кожному з учасників задати питання і почути відповідь, продемонструвати результати своєї роботи іншим учасникам, провести опитування і тестування; лабораторні роботи шляхом використання віртуального практикуму; самостійна робота, результати якої можна перевірити самотестуванням та консультаціями у вигляді вебінарів.

Основною перевагою змішаного навчання є підвищення мотиваційної складової освітнього процесу, його наближення за своїми формами і методами до сучасних, зрозумілих і комфортних для молодої людини засобів пізнання, засвоєння знань і контролю. Важливим позитивним фактором також є миттєвий зворотній зв'язок, який дозволяє своєчасно коригувати процес засвоєння нового матеріалу, контролювати та оцінювати якість навчального процесу.

Змішане навчання підвищує ефективність роботи навчального закладу. По-перше, дозволяє економити аудиторний і лабораторний фонд, зменшувати витрати на його обслуговування, оптимізувати методичну роботу шляхом переходу з друкованих матеріалів на створення відкритих джерел. По-друге, створює умови для оптимізації роботи викладача з урахуванням потреб дослідницького університету: за рахунок скорочення аудиторних годин, підвищується мобільність викладачів, вивільнюється додатковий ресурс часу на організацію самостійної роботи студентів, методичну і наукову роботу.

Впровадження методів змішаного навчання підвищує інтерес і привабливість навчального закладу для майбутніх абітурієнтів, оскільки враховує потреби сучасного покоління у нових технологіях, забезпечує високу мобільність студентів.

У медичному інституті СумДУ протягом останніх років активно впроваджуються елементи змішаного навчання, серед яких віртуальні практикуми, хмарні технології, відео- та аудіо-записи лекцій, кейс-метод, командно-орієнтований метод, використання власних мобільних пристроїв та ін. Значним успіхом у переході на цю новітню технологію є створення відкритого електронного ресурсу – Open Course Ware. Ресурс містить матеріали для різних видів роботи студентів: презентації лекцій, матеріали для практимумів, віртуальні тренажери, відео та аудіо-файли, тестові програми для самоперевірки.

Безумовно, впровадження у навчальний процес змішаного навчання ставить перед університетом багато викликів по організації і забезпеченню цієї форми навчання, основними серед яких є технічні можливості забезпечення високого методичного рівня навчального процесу за умов підвищення самостійної складової. Враховуючи особливості медичної освіти, клінічну спрямованість більшості дисциплін, велику частку практичних навичок, необхідних для засвоєння, впровадження змішаного навчання з різних навчальних дисциплін може здійснюватися у різних формах. Проте необхідність впровадження його окремих елементів є сьогодні очевидним і вкрай важливим завданням.

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ З КЛІНІЧНОЇ БІОХІМІЇ

Гребеник Л.І., Прімова Л.О., Чорна І.В., Іншина Н.М.

Сумський державний університет, медичний інститут

Впровадження змішаного навчання (Blended learning) в університетах України є новим підходом, який враховує сучасні тенденції розвитку суспільства, освіти та технологій. Комбінація активного використання упорядкованого on-line-навчання та традиційного аудиторного спілкування з колегами і викладачем дозволяє суттєво персоналізувати навчання, створити умови для особистої відповідальності студента за кінцевий результат, збільшити кількість мотивуючих факторів, покращити навички самоорганізації та регуляції процесу наближення до поставленої мети. Ефективність впровадження цієї педагогічної технології та популярність у вищих навчальних закладах світу дає підставу для оптимістичного прогнозу щодо її результативності при викладанні дисциплін медичного профілю.

У 2017-2018 н.р. автори цієї роботи започаткували використання змішаного навчання при викладанні елективного курсу клінічної біохімії у медичному інституті Сумського державного університету. Організація практичних занять у запропонованій моделі змішаного навчання передбачає декілька базових принципів, серед яких: проблемність, професійне спрямування, командна реалізація поставленої мети з персональною відповідальністю за кінцевий результат, оптимізація самостійності у виконанні завдань, гейміфікація презентації результатів роботи.

З метою підсилення on-line-складової змішаного навчання у вивченні клінічної біохімії при підготовці до практичних занять студенти використовують матеріали з предмету, які розміщені на відкритому електронному ресурсі університету – OpenCourseWare-СумДУ (https://ocw.sumdu.edu.ua/content/992).

Реалізація принципів проблемності, професійного спрямування та самостійності відбувається шляхом позааудиторного опрацювання студентами клінічних ситуацій (кейсів), завдання до яких студенти отримують на OCW. Кейси створені на базі реальних випадків з медичної практики та містять завдання, які стосуються біохімічних аспектів клінічних ситуацій. Після самостійного опрацювання завдань представлення отриманих результатів відбувається на практичних заняттях із використанням елементів едьютейнмента шляхом рольового перерозподілу студентів (випадковим чином під час заняття або напередодні) на три групи: «Доповідачі», «Опоненти» та «Рецензенти». На першому практичному занятті оголошуються «правила гри» та функції студентів у кожній групі, які є незмінними до кінця вивчення курсу.

З нашої точки зору, комбінація використання on-line-ресурсів для самостійної позааудиторної роботи з акцентом на проблемність та ігрове навчання в аудиторії дозволяє суттєво мотивувати, зацікавити та покращити комунікативні навички студентів. Така організація роботи враховує залежність ефективності роботи команди від рівня особистої підготовки кожного.

У регламенті з дисципліни передбачено, що на практичному занятті кожний студент отримує дві оцінки – результат складання тестів та підготовки до теоретичних питань з урахуванням практичних навичок. При впровадженні описаної моделі змішаного навчання на практичному занятті кожен студент також отримує дві оцінки. Перша оцінка визначає результати складання тестування за питаннями теми. Друга – є комплексною і враховує роботу студентів у командах при обговоренні кейсу. Оцінювання роботи студентів у кожній групі передбачає використання наступних критеріїв: ступінь володіння матеріалом; коректність подачі інформації; повноту інформації, що надається; наукове обґрунтування відповідей; активність при роботі у команді; організацію роботи команди. Важливим мотивуючим фактором для систематичної підготовки студентів до заняття є можливість отримання заліку без додаткового складання підсумкових завдань наприкінці семестру.

Відштовхуючись від потужних можливостей електронних інформаційних засобів, модель змішаного навчання, яка запропонована авторами цієї роботи, дозволяє вивести викладання клінічної біохімії на інший, прогресивний рівень організації педагогічного процесу, в якому враховані психоемоційні особливості та цифрове спрямування уподобань сучасної молоді у навчанні.

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОБЛЕМО-ОРІЄНТОВНОГО НАВЧАННЯ У МЕДИЧНОМУ ІНСТИТУТІ СУМДУ З ТОЧКИ ЗОРУ СТУДЕНТІВ: ПЕРШІ РЕЗУЛЬТАТИ

Гребеник Л.І., Смірнов О.Ю.

Сумський державний університет, медичний інститут.

Впровадження нових підходів до підготовки професіоналів для будь-якої сфери життя суспільства є невід'ємною стороною постійного розвитку педагогічної науки. Прикладом може слугувати інтеграція проблемно-орієнтовного навчання (problem based learning – PBL) у традиційну систему організації викладання дисциплін у вищих медичних закладах всього світу, яка має за мету суттєво підвищити практичне спрямування підготовки спеціалістів.

Для медичного інституту Сумського державного університету (СумДУ) (Україна, м. Суми) участь у реалізації навчального проекту Tempus «Впровадження інноваційних навчальних стратегій в медичній освіті та розвиток Міжнародної мережі національних навчальних центрів» дозволила використати міжнародний досвід введення окремих занять з PBL у навчальне навантаження при традиційний формі педагогічного процесу у підготовці майбутніх лікарів**.**

Метою нашого дослідження став аналіз роботи студентів протягом першого року інтеграції технології PBL у навчальний план та оцінка їхнього ставлення до педагогічної інновації, що дозволить знайти форми та підходи щодо використання цієї педагогічної технології у навчальному процесі.

Вивчення педагогічного досвіду впровадження PBL проводили шляхом суцільного спостереження та анкетного опитування 51 студента другого курсу, що брали участь в реалізації експериментального навчального плану, отримані результати оцінювали за непараметричним критерієм Ван-дер-Вардена. Для анкетування використовували опитний лист «Порівняльне оцінювання систем навчання – ПОСН», який був розроблений авторами з урахуванням попередньо встановлених ключових аспектів оцінювання студентами педагогічних підходів під час порівняння PBL та традиційного навчання. Студенти оцінювали психоемоційний комфорт навчання та організацію навчального процесу, визначали місце студента та роль викладача в навчальному процесі, характеризували психоемоційну сторону особистісних взаємин студента й викладача.

Отримані результати вказують на загальну позитивну оцінку студентами інноваційного підходу після річного досвіду роботи в експериментальній програмі.

Як позитивну сторону навчання за системою PBL респонденти підкреслили більш комфортну атмосферу для роботи на кейс-залежних заняттях. Перевага системи PBL в цьому контексті, з нашої точки зору, може бути пояснена наявністю авторитарності при організації традиційних занять, де за викладачем завжди залишається «останнє слово». Про існування стереотипів взаємовідношень «викладач–студент» свідчать результати дослідження, які вказують на те, що традиційний викладацький контроль знань на практичних заняттях для студентів є важливим мотивуючим фактором до навчання. Крім того, студенти звикли займати пасивну позицію в навчанні і розглядати себе як тих, кого повинні навчити.

Висока оцінка студентами інноваційної системи також пояснюється тим, що на PBL-заняттях вони поставлені в умови, які суттєво наближені до сучасних тенденцій у суспільстві. Студенти мають більше можливостей до вираження своєї думки, яка в створених умовах не має «гальм» для креативності та пошуку правильних відповідей у самих віддалених ділянках свідомості. Вони стають більш упевнені в прояві своєї індивідуальності. Студенти, які на традиційних заняттях є аутсайдерами, на PBL-заняттях проявляють високу активність та вражають здібностями до аналітичного мислення й швидкого пошуку рішень. Цікавим є те, що 84 % студентів-учасників експерименту підтримали можливість введення 50 % PBL-занять в навчальний план медичного інституту.